

KRISTINA ROJ

PASAULYJE BE DIEVO

LEIDYKLA
Jona

KRISTINA ROJ. PASAULYJE BE DIEVO

SL 658. Tiražas egz. Užsakymas .

Išleido Lietuvos krikščioniško
labdaros fondo leidykla „Jona“,
Tilžės 126a, 5400 Šiauliai.
Spausdino

Vertė iš rusų k. R. Jončienė
Redaktorė Ž. Keršulienė
Korektorė J. Vaitkevičienė
Techninė redaktorė D. Mataitytė
© 1993 leidykla „Jona“

12.017

PASAULYJE BE DIEVO

Kristina Roj

Naktį prieš pat Kalėdas valstiečiai iš Rašovo kaimo, važiuodami pro kapines, rado sušalusios moters kūną. Nelaiminga motina sustingusiomis rankomis spaudė prie savo jau negyvos krūtinės gyvą, mažytį berniuką, susuptą į storą antklodę. Vaikas verkė. Apsiašarojo ir moterys. Vyrai mirusiąją nuvežė į seniūno namus.

Pas seniūnienę buvo svečių – kaimynių. Jos tuoj pat griebėsi darbo. Viena puolė nurenginėti sušalusiąją, kita laikė galvą, trečia tuo metu joms švietė. Kitos rūpinosi mažyliu.

Trečią dieną velionę palaidojo. Didelė minia ėjo paskui karštą, lyg būtų mirusi labai žymi dama.

O kas nutiko su mažyliu? Nei seniūnui, nei teisėjui nepavyko sužinoti, iš kur kilusi velionė. Tarp valstiečių pradėjo girdėtis balsai:

– Mūsų kaimas ir taip neturtingas. Sunku bus mums išlaikyti berniuką.

Tačiau šykštuoliai be reikalo baiminosi: seniūnienė pasiliko mažylį pas save. Tiesa, ji neauklėjo jo kaip sūnaus, tačiau rūpinosi juo savaip.

Pavadino jį Martynu, bet šiaip šaukė „Martyn-

ka“. Martynka šliaužiojo po kambarius be jokios priežiūros, kaip mažas šunytis. Paaugęs tapo geru pagalbininku namuose. Visokius darbus dirbo su malonumu: ar tai malkų atnešti, ar kiaules prižiūrėti, ar žasiukus palesinti – viską padarydavo. Negalima sakyti, kad berniūktis blogai gyveno: jis visada buvo sotus ir aprengtas. Iš pradžių miegojo kampe už krosnies – pirmosios nakties guolyje.

Čia pat kambaryje tą naktį buvo ir jo velionė motina. Kada jam sukako penkeri metai, jį perkėlė į tvartą. Ten jis pragyveno apie septynerius metus.

Į mokyklą jo neleido.

– Kam mokykla tokiam vargšui? To dar betrūko. Jis mums ir namie reikalingas, – kalbėjo seniūnienė savo kaimynėms.

Kada Martynkai ėjo dvylikti metai, jį nuvedė pas pastorių – ruošti pirmajai komunijai. Bet tas jo nepriėmė, nes jis nemokėjo skaityti ir net nežinojo Viešpaties maldos.

Tą patį rudenį mirė seniūnienė, ir seniūnas paspyrė berniuką piemens padėjėju.

Senasis piemuo Andrejus nusilpo ir nebegalėjo vienas prižiūrėti gyvulių, o ganykla, priklausanti Rašovo kaimui, buvo labai toli, prie pat miško. Andrejui sunku pasidarė susitvarkyti su banda, o tarnavo jis Rašove piemeniu jau daug metų, ir val-

stiečiai nenorėjo senatvėje palikti jo be duonos kąsnio. Štai ir davė jam padėjėją. Apgailestauti jiems neteko – Martynka buvo tarsi gimęs piemeniu. Juk jis užaugo tvarte ir žinojo, kaip elgtis su gyvuliais.

Anksti ryte, išgirdę tvarte ragelį, karvės, veršiu-kai, net avys tučtuojau kėlė galvas ir, gyvai bliaudamos bei mykdamos, rinkosi prie Martynkos iš visų pusių. Bundašas, senas Andrejaus šuo, meiliai vizgindavo gauruotą uodegą, keldamas dulkes, ir, pastatęs ausis, žibančiomis akimis nekantriai lauk-davo, kol pagaliau pliaukštelės ilgas botagas ir susirinkusi banda patrauks į kelią.

Bundašas ir Martynka taip gerai prižiūrėjo bandą, jog po metų, kai mirė senasis Andrejus, Martynką paskyrė piemeniu.

Už kaimo, netoli kapinių, stovėjo maža lūšna. Gyvenęs joje senbernis jau seniai paliko ją val-stiečių bendruomenei. Pusė lūšnos jau sugriuvo. Liko tik vienas kambarys ir virtuvė, prisiglaudę prie artimiausios kalvelės, tarsi laukdami iš jos pagalbos.

Senasis Andrejus šešiolika metų pragyveno toje lūšnoje. Po jo mirties čia atsikėlė Martynka. Mažy-čiai lūšnos langai visus metus buvo užkamšyti storu šiaudų sluoksniu. Nė vienas saulės spindulėlis ne-pakliūdavo čionai, užtat žiemą šiaudai saugojo nuo

šalto vėjo. Andrejui ir nereikėjo šviesos! Žiemą jis niekada nebūdavo namie: visą dieną keliaudavo iš kaimyno pas kaimyną. O vasarą, kai grįždavo namo, paprastai tuojau pat eidavo miegoti.

Sunku apsakyti Martynkos neviltį, kai jis čionai atėjo pirmą sykį. „Nejaugi aš čia turėsiu gyventi?“ – pagalvojo jis.

Sienų tinkas ištrupėjęs. Visur suodžiai ir voratinkliai. Ant žemės mėtėsi šiaudai. Matyt, jau keletą metų niekas lūšnos netvarkė.

„Seniūno tvarte buvo geriau gyventi“, – galvojo berniukas. Nusivylęs jis susiėmė už galvos ir stovėjo, paskendęs liūdnose mintyse. Paskui atsisėdo ant slenksčio ir karčiai pravirko. Pirmą kartą vargšas pajuto savo vienatvę. Vienas, vienas visame margame pasaulyje – kaip ir šita vargana žeminė! Staiga virš jo sučiulbėjo kažkoks mažas paukščiukas. Martynka pakėlė galvą ir pamatė lizdelį. Tai kregždutės atskrido iš tolimų kraštų ir, artėjant vasarai, tvarkė savo namelį, o vėliau jos vėl išskris – už mėlynos jūros.

„Reikia ir man sutvarkyti savo namelį“, – sušni-
bždėjo berniukas.

Pasakyta – padaryta. Pirmiausia jis nušluostė langus. Paskui Martynka nuvalė nuo sienų voratinklius. Kilo tokios dulkės, kad berniukas vos neužduso.

Kiekvieną dieną, grįžęs iš lauko, Martynka stengėsi pagerinti savo būstą, tvarkydamas jį.

Berniukas ne kartą matė, kaip seniūnienė maišydavo molį ir užtepėdavo juo skyles sienoje. Jis tą patį pradėjo daryti ir savo namuose. Einanti pro šalį duobkasio žmona geraširdiškai nusijuokė, pamačiusi Martynką bedirbanti, pagyrė jį ir nuėjo toliau. Kitą dieną grįžęs iš lauko namo, Martynka apstulbo – kambario ir virtuvės sienos buvo ne tik nutinkuotos, bet ir pabalintos, o grindys sutvarkytos ir pabarstytos smėliu.

Duobkasio žmona papasakojo draugėms apie savo padarytą gerą darbą, ir joms taip patiko jos poelgis, kad jos visos kartu nutinkavo Martynkos trobelę iš lauko pusės. Vyrai nepanoro atsilikti ir griebėsi tvarkyti stogą, įstiklino langus. Duobkasis, kai negerdavo, buvo geras stalius. Jis sutaisė Martynkos stalą bei supuvusią lovą ir sukėlė naują suolą. Seniūnas atnešė ryšulį šviežių šiaudų.

– Na, Martynka, dabar tu gali vesti! – choru kalbėjo vyrai.

Taip visiems padedant, berniukas susitvarkė. Dabar jis turėjo nuosavą namą. Kaip jis mėgo krapštytis jame, viską tvarkyti! Bet dar labiau patiko Martynkai būti laisvėje laukuose, miškuose. Ak, kaip tada būdavo gera kvėpuoti! Jis užsiropšdavo

ant kokio akmens ir iš čia stebėdavo savo bandą. Nei pridėti, nei atimti – karalius savo kariuomenės priešaky.

Į kairę nuo jo kilo statūs kalnai, apaugę tankiais eglių, bukų ir ąžuolų miškais. Papūtus mažiausiam vėjeliui, ore jausdavosi saldus eglių aromatas. Kada rudeni medžiai apsinuogindavo, eglės, apverkdamos lapų apdarą, užtraukdavo liūdną dainą. Prie kalno papėdės driekėsi lyguma, panaši į žalią, nubertą gėlėmis kilimą. Mažytis upeliukas vinguriavo kaip išausta sidabrinė juosta. Dešinėje ėjo proskyna.

Kokie gražūs būdavo ankstyvą pavasari čia augantys krūmai, ištisai pasipuošę žiedais, o vasarą ir rudeni viliojančiai raudonuojančiomis uogomis! Martynka puikiai žinojo, kokie augalai nuodingi. To jį išmokė senasis Andrejus.

O kaip gražu, kada saulė paauksuodavo šį vaizdą! Martynka tada užmiršdavo viską pasaulyje. Gyvuliams ramiai ganantis, jis pindavo iš vytelių. Tai darydavo šluotas, tai krepšius sūriui. Namotuščiomis rankomis negriždavo. Moterys išpirkdavo jo prekes ir, nors mokėjo nedaug, vis dėlto Martynka truputį sutaupė. „Kas žino, kam man šito dar reikės, – dažnai sakydavo jis sau, – juk aš pats turiu užsidirbti duoną“.

Pindamas ir žiūrėdamas į pasaulio grožį, jis klausdavo savęs: „Ar visada taip buvo, o jeigu ne, tai kas sukūrė visa tai? Tas pats Dievas, kurio šaukiasi prisiekinėdamas seniūnas ar apie kurį šneka moterys, kai kas miršta: „Viešpats gailestingas, kad pasiėmė jį pas Save?“

„Kurgi tas Dievas? Ir kur tie žmonės, kuriuos Jis pasiima pas Save? Ar Jis taip pat pasiėmė ir mano motiną? Jei tiesa, kad Jis viską sukūrė, tai Jis turi būti labai geras ir protingas. Kaip įdomiai viskas sutvarkyta: vieni augalai valgomi, o kitus naudoja vaistams! Tas, kuris mėgsta šešėlių, yra ir pasodintas po krūmais. Tas, kuris myli saulę, auga šviesoje. Kaip atgyja miškas po lietaus! Bet ilgas lietus blogai, Jis atsiunčia vėją ir priverčia saulę vėl pasirodyti danguje. Jei tiesa, kad Jis visa tai daro – Jis Didis ir Išmintingas Viešpats!

Įdomu, o ar ten, kur gyvena mirę, taip pat gera, kaip ir čia? Kai numirė seniūnienė, jai į ranką įdėjo monetą, sakydami: „Kelionei“. Kokiai kelionei? Ar tarp mūsų žemės ir tos, kur gyvena mirę, yra kokias nors jūras? Ir kas perkelia per ją? Po mirties seniūno namuose visą savaitę nedirbo, kad mirusios siela nusiramintų. Po to ėmė kepti duoną. Kada namas prisipildys šviežios duonos kvapo, tik tada siela sauras ramybę. Kodėl gi sielos ten ne iš karto nusira-

mina? Argi pas Dievą ne taip gera, kaip čia? Ak, kodėl žmonės miršta?“

Tokios mintys apėmė berniuką. Jis paprašytų, kad kas jam išaiškintų tai, bet nieko šalia nėra.

Pavasarij netikėtai mirė seniūnas. Paskutiniu metu jis labai daug gėrė, ir jį ištiko širdies smūgis. Nebuvo dabar dienos, kad Martynka jo neprisi-mintų. Jis nuolat galvojo: „Kur dabar seniūnas? Ar mato jis Dievą? Kaip atrodo Dievas?“

Kartą, sėdėdamas ant uolos ir pindamas mažą krepšelį, jaunas piemenukas, žvelgdamas į dangų, sušuko:

– Dieve, aš nieko nežinau apie Tave! Viešpatie, Tu gali padaryti taip, kad aš sužinočiau ką nors apie Tave ir tą šalį, kur Tu siunti žmones po mirties! Ar visi žmonės ten kartu – geri ir blogi?

Martynka tvirtai tikėjo, kad Viešpats girdėjo, kaip jis Jį šaukė. Tas įsitikinimas jį nuramino, ir berniukas vėl ėmė pinti krepšelį. Staiga išgirdo gailų bliovimą. Martynka tučtuoju pašoko ir nubėgo į tą pusę. Bundašas taip pat nubėgo su juo. Lenkdami vienas kitą, pribėgo prie skardžio, ir Martynka pamatė savo mylimą avelę, baltą su juoda dėme, įstrigusią dygliuotuose krūmuose. Vargšė avytė nukrito į juos nuo stačios uolos.

„Ak, vargšėlė mano! Kaip tave ištraukti? Akme-

nys juk šlapi ir slidūs“, – galvojo sau Martynka.

Sunkiai jis nušliaužė žemyn, o dar sunkiau buvo kopti į viršų jau su avyte. O kaip vaikas džiaugėsi, kad tai pasisekė! Jis nešė avele ant pečių. Meiliai glostydamas ją ir priekaištaudamas už neatsargumą, jis nunešė ją iki bandos. Išgelbėta avele džiugiai šokinėjo ir ėmė ganytis su kitais gyvuliukais.

Kada atėjo pietų metas, ir berniukas vedė gyvulius girdyti, jis sutiko moteris, einančias grybauti, ir papasakojo, kas nutiko.

– Martynka, – tarė viena iš jų, – tu padarei tą patį, ką ir piemuo, apie kurį pasakyta, kad jis ganė 100 avių, ir kada viena iš jų paklydo, piemuo paliko 99 dykumoje ir ėjo ieškoti vienos dingusios avies.

– Ir jis ją rado?

– Taip, rado. Užsidėjo ant pečių ir parnešė namo. Džiaugsmas buvo toks didis, jog jis pasikvietė savo kaimynus pasidžiaugti kartu su juo.

Martynkai labai patiko moters pasakojimas.

– Kas buvo tas piemuo ir kur jis gyveno?

– To aš nežinau. Viešpats Jėzus Kristus papasakojo šią istoriją savo mokiniam.

– O kas buvo Jėzus Kristus?

– Ak, Martynka, koks tu kvailas! – linksmai sušuko kitos moterys.

– Nesijuokite iš jo, – užstojo Martynką ta pati

moteris. – Vargšas berniukas neturi nieko, kas jam paaiškintų, o į mokyklą jis neina. Žinok, Martynka, Jėzus Kristus – Dievo Sūnus. Na, lik sveikas, mums laikas eiti.

Moterys nutolo. Berniukas užmiršo, kad moterys jį išjuokė. Jį džiugino mintis, jog jis nors kiek sužinojo apie Dievą. Sužinojo, kad buvo geras Mokytojas, kurį vadino Jėzumi Kristumi. Martynkai labiausiai patiko vardas „Jėzus“. Ir tas Jėzus buvo Dievo Sūnus. Jis turbūt taip pat buvo piemuo. Gal net pas Jį kaip tik ir buvo tas 100 avių. Jei Dievas turi laukus, tai ten tikriausiai yra ir miškas. Tada pas Dievą visai gerai!

Griždamas namo, Martynka vis žvelgė į dangų ir galvojo: „Galbūt ir Jėzus, Dievo Sūnus, gena galvijus iš lauko namo. Viešpats Dievas kalba apie avis! Jis gano avis. Ar mato Jis mane? Aš norėčiau mirti, jei žinočiau, kad Jis pasiims mane pas Save padėjėju. Bent jau aš pats sužinočiau, kaip ten yra pas Dievą“.

Kitos dienos rytą Martynka pabudo su neiprastu džiaugsmu širdyje. Labai stropiai jis nusiprausė, susišukavo ir apsirengė. Kai duobkasio žmona atvarė karvę, Martynka netvirtai jos paklausė:

– Prašyčiau, tetule, pasakyti, ar Dievas mato viską, ką mes darome?

Duobkasio žmonos veidas buvo niūrus. Ji ką tik

susipyko su vyru, ir šis ją net sumušė.

– Taip, mielas, Dievas viską mato, ir jei tu padarysi ką nors pikta, Jis tave nubaus, – burbtelėjo ji.

– Tetule, aš nieko blogo nedarysiu, – patikino ją vaikinukas ir pridūrė: – Viso gero.

– Su Dievu, – pasakė moteris.

– Tetule, – atsisukęs vėl paklausė Martynka, – ar mus mato ir Jo Sūnus?

– Koks sūnus?

– Jėzus.

– Viešpats Jėzus Kristus? Taip, žinoma. Na, o dabar sudie!

Martynka pasuko į lauką, bet visą kelią jam rodėsi, kad jis eina ne vienas, bet su juo yra Jėzus, Dievo Sūnus. „Jis ten, viršuje, aš čia, apačioje“, – mąstė Martynka.

Nuo tos dienos berniukas nebebardavo savo gyvulių, kaip kad anksčiau; nes jei Jėzus Kristus jį mato, tai Jis ir girdi jį.

Taip praėjo visa savaitė. Šviesu ir džiugu buvo Martynkos širdyje. Šeštadienį, grįždamas namo su banda, jis išgirdo vakarinį varpo skambėjimą. Tas šventinis skambesys užpildė visą slėnį.

„Varpas skelbia žmonėms, kad rytoj sekmadienis, – galvojo Martynka. – Rytoj žmonės eis į baž-

nyčia. Bet ką jie ten daro?“

Jis dar niekada nebuvo bažnyčioje.

Per seniūnienės laidotuves jis sėdėjo kieme, prie bažnyčios tvoros, kartu su ubagais. Tiesa, girdėjo bažnytinį giedojimą ir vargonų garsus. Atsklido iki jo ir pastoriaus pamokslo žodžiai, bet suprasti, ką pastorius kalbėjo, berniukas, stovėdamas kieme, negalėjo. Žiemą, kai seniūnienė dar buvo gyva, jis norėjo kartą nueiti į bažnyčią, bet moteris jam pasakė:

– Na ką tu ten veiksi? Nei skaityti, nei rašyti nemoki, o ir rūbų padorių neturi. Tokie kaip tu – tik trukdo kitiems.

Vasarą berniukas negalėjo palikti bandos, kurią ganė. Taip ir neteko jam pabuvoti bažnyčioje.

„Ko žmonės vaikšto ten? Ar jie ten kalba apie Dievą, ar ten pasakoja apie Jį ir Jėzų? Turbūt taip, o manęs neleidžia tenai eiti“.

Martynka nenorėjo tą dieną vakarieniauti, ir net Bundašas, meilikaudamasis berniukui, negalėjo jo nuraminti.

Ilgesys apėmė Martynkos širdį, jis vėl panorė bėgti į mišką, toli toli, arba išeiti pas savo mirusią mamą. Nuėjo į kapines. Vaikas dažnai atnešdavo jai gėlių. Ilgai sėdėdavo berniukas prie kapo ir galvodavo: „Kur išėjo motina? Ar jai ten gera?“

Šį sykį Martynka neatnešė gėlių, o tik suvilgė

ašaromis tas, kurios augo ant kapo.

– Brangi miela mamyte, nejaugi ten, pas Dievą, tavęs taip pat neleidžia į bažnyčią tik todėl, kad tu tokia pat benamė, kaip ir aš? Vargšė mano mamytė!

Netoliese duobkasys kasė duobę. Jis išgirdo berniuko raudą ir, pažinęs Martynką, priėjo prie jo.

– Tu verki, Martynka? Kas tau nutiko? – paklausė susirūpinęs.

Berniukas papasakojo jam savo bėdą, bet duobkasys jo nesuprato. Duobkasys kiekvieną sekmadienį lankėsi bažnyčioje ir daug buvo girdėjęs apie Dievą ir Dievo Sūnų, bet pats apie tai niekada negalvojo.

– Neverk, – tarė jis berniukui. – Tikrai keista, kad tave paliko tokiu nemokša. Bet tai, ką tu kalbi, netiesa. Tu viso mūsų kaimo piemuo, o ne benamis. Tu gali kartu su kitais paaugliais dalyvauti kaimo giedojimuose, ir niekas tavęs iš ten neišvarys.

– Dėde, bet aš neturiu gerų drabužių!

– Žinoma, vasarą tu negali vaikščioti į bažnyčią, nes reikia ganyti bandą, bet rudenį – kita kalba. Tau bendruomenė parūpins naujus rūbus, ir tu galėsi kad ir kiekvieną sekmadienį eiti į bažnyčią.

– O ką aš ten turėsiu daryti? Dėdule, prašau jus, pasakykite, ką jūs veikiate bažnyčioje?

– Mes ten giedam, mano mielas. Tu giedoti ne-

galėsi, nes nemoki skaityti, bet galėsi klausytis, ką prie altoriaus kalbės pastorius. Galėsi melstis kartu su juo, kartodamas jo žodžius, galėsi klausytis pamokslų.

– Kas yra pamokslas?

– Na, tu visai kvailas! Matai, pastorius moko mus, kaip mes turime elgtis.

– O aš maniau, kad jis pasakoja apie Dievą.

– Apie tai aš ir kalbu. Jis pasakoja mums apie Dievą, apie Jėzų Kristų, priklausomai nuo metų laiko. Per Kalėdas pasakoja apie Viešpaties Jėzaus gimimą. Per Didžiąją savaitę – kiek Jis kentėjo, kaip Jį surišo žydai, kaip nuteisė mirti, prikėlė prie kryžiaus, ant kurio Jis ir numirė. Per Velykas mes klausomės, kaip Jis prisikėlė trečią dieną po Savo mirties... Bet palauk, berniuk, aš per tave užmiršau duobę!

– Dėdule, aš jums padėsiu, tik, dėl Dievo, papasakokite man dar, kaip žydai nukryžiuo Kristų?

– Gulkis ant žemės, aš tau parodysiu! Ištiesk rankas, kiek gali. Na štai, žiūrėk: čia į kojas ir rankas Jam sukėlė vinis, ir taip Jis kabojo ant kryžiaus, kol numirė.

Martynka pašoko.

– Bet Jam juk skaudėjo! Kodėl jie taip kankino Jį, ką Jis padarė? Ar Jis buvo piktadarys ir juos nus-

kriaudė?

– Jis niekam nėra nieko pikta padaręs. Nei vieno blogo žodžio niekas iš Jo negirdėjo. Jis darė tik gera. Žmonės iš toli ateidavo pas Jį. Atvesdavo su savimi ligonius, ir Jis juos išgydydavo. Jis mokė žmones, kaip jie turi gyventi ir tarnauti Dievui. Nužudė Jį todėl, kad nenorėjo klausytis tiesos.

– Ak, kaip tai baisu!

– Taip, žinoma, baisu. Jis buvo žmonių piemuo. Kaip tu vedi savo bandą, taip Jis kvietė žmones gyventi pagal Dievo Žodį... Ir žmonės Jį užmušė.

Duobkasys nutilo, jis negalėjo toliau pasakoti apie Kristų. Baisus ilgesys apėmė jį. Lyg jam būtų priminę apie gerą draugą, daug jam padėjusį, kurį jis visai užmiršo. Jis perskaitė kažkada visą Bibliją, kurią jam paliko tėvas. Mokykloje mokėsi biblijinis pasakojimus. Be to, jis lankė bažnyčią ir žinojo viską, ką turi žinoti krikščionis apie Kristų, bet niekada negalvojo apie Jį. Jis visai užmiršo Dievo karalystę, ir dabar Martynka priminė jam apie ją.

Kada kapas buvo iškastas, kiekvienas nuėjo savo keliu. Tą naktį Martynka nemiegojo, jis net akių sumerkti negalėjo.

Vis galvojo apie Kristų, Jo gerumą:

„Jis – Dievo Sūnus, vadinasi, Jis siųstas Dievo. Jis mokė tuos, kurie nieko nežinojo apie Dievą.

Buvo garsus gydytojas ir išmokė žmones naudotis gydančia žolelių jėga. Žino viską, ką daro Jo Tėvas, ir Jo dėka žmonės pasveiksta. Bet kaip baisiai žmonės jį nužudė!“

Martynka pradėjo snausti.

Tuomet pasigirdo varpo skambesys, reikėjo keltis ir eiti su banda į lauką. „Kiti eis į bažnyčią klausytis apie Dievą, apie Kristų, o aš turiu eiti į mišką ir nieko neišgirsiu. Kam aš gyvenu? Vienas! Be Dievo!“

Valstietės pastebėjo užverktą ir liūdną Martynkos veidą. Jos pradėjo klausinėti, kas nutiko, bet berniukas nutylėjo.

Tą dieną Martynka nevarė bandos prie miško. Jis paliko ją ganytis prie upelio, ten, kurėjo kelias į Brecovą. Negalėjo jis ir duonos suvalgyti, todėl likusį kąsnelį padalino Bundašui ir savo mylimai avytei Beruškai. Tą minutę berniukas pamatė, kad kažkas prie jo artinasi. Tai būta jauno žmogaus, apsirengusio miestiečio drabužiais. Rankose jis laikė skėtį, o per petį buvo persimetęs kelionės krepšį.

– Sveikas, piemenuk! Ar šituo keliu aš nukeliausiu iki Rašovo kaimo? – šūktelėjo iš tolo keleivis.

Martynka nusiėmė kepurę ir atsakė:

– Taip, čia galima eiti, tik eikite palei upelį, nes

kiek toliau kelias šakojasi.

Keleivis nusišypsojo. Jam patiko gražaus įdegusio veido piemenukas didelėmis tamsiomis akimis.

– Tau ne liūdna sėdėti čia vienam? – maloniai paklausė jis.

– Man liūdna tik sekmadieniais, nes visi eina į bažnyčią, o aš turiu ganyti bandą.

– Neliūdėk dėl to: daug žmonių visiškai laisvi, bet į bažnyčia vis tiek nevaikšto.

– O kur jūs einate?

– Dabar į Rašovą, o paskui keliausiu po marga pasaulį.

– O kodėl jūs turite keliauti?

– Matai, aš noriu pažinti žmones, jų gyvenimą, kad vėliau galėčiau mokyti juos. Aš būsiu pastorius. Noriu mokyti žmones Dievo tiesos.

– Tai jūs sakysite pamokslus kitiems? – džiugiai sušuko Martynka. – Turbūt jums daug pasakoja apie Dievą, apie Kristų? Jūs tikriausiai jau viską apie Jį žinote? Aš niekada negirdėjau pamokslo. Prašau, pasakykite man dabar pamokslą! Būsiu jums labai dėkingas už tai!

Berniukas papasakojo jam viską, ką jis girdėjo iš moters ir duobkasio.

Keleivis nustebejęs sušuko:

– Tu juk be Dievo, be Kristaus! Kaipgi aš tau

sakysiu pamokslą, aiškinsiu Kristaus mokymą, kai tu nieko nežinai.

Tuo metu marga karvė pradėjo badytis ragais su kita, ir Martynka nubėgo jų išskirti. Kada jis grįžo, keleivį teberado – jis sėdėjo ant kelmo ir skaitė knygą. Berniukas atsisėdo ir nekantraudamas ėmė laukti pamokslo pradžios.

– Žiūrėk, – tarė keleivis. – Ši knyga vadinasi mūsų Viešpaties Jėzaus Kristaus Evangelija. Šioje knygoje parašyta viskas, ką darė Jėzus Kristus, ko Jis mokė.

– Ar čia sakoma apie tai, kaip kentėjo Jėzus Kristus?

– Taip, knygos pabaigoje apie tai rašoma.

– Paskaitykite man!

Keleivis pats susidomėjo šia mintimi. Švento ryto tyloje visa tai atrodė kažkaip nauja. Jis skaitė, kaip meldėsi Jėzus Kristus Getsemanės sode, kaip Jį suėmė, išdavus Judui, kaip visi Jį paliko, kaip pikti, veidmainiai kunigai reikalavo Jo mirties ir Jį mušė, niekino. Po to nuvedė pas Pilotą, paskui pas Erodą. Pilotas nuteisė Jį mirti, nors ir žinojo, kad Jis niekuo nenusikalto. Kariai šaipydami apvilko Jį purpuriniu apsiaustu ir uždėjo erškėčių vainiką ant galvos. Kraujas tekėjo Jo veidu, nuo baisių kančių Jėzus taip pasikeitė, kad sunku buvo Jį atpa-

žinti. Po šių kankinimų vedė Jį į Golgotą. Nusilpęs Jis jau nebepanešė Savo kryžiaus. Tada budeliai uždėjo kryžių Simonui iš Kirėnės. Po to Jį prikėlė prie kryžiaus. Kančios tęsėsi. Saulė degino Jo žaizdas, iš kurių lašėjo kraujas. Jį kankino baisus troškulys, Jam davė gerti acto. Taip kabėjo Jis tris valandas, melddamasis už savo kankintojus. Prie kryžiaus alpdama stovėjo Jo motina. Jis ir jai surado paguodos žodį. Atgailaujantį plėšiką priėmė į Dangiškąją Karalystę. Kai kančios tapo nebepakečiamos, o susirinkusi minia vis tyčiojosi iš Jo, Jis sušuko: „Dieve Mano, Dieve Mano! Kodėl Tu Mane palikai?“ ir, nuleidęs galvą, numirė.

Ir toliau keleivis skaitė, kaip Juozapas iš Arimatėjos ir Nikodemas paguldė mirusį Jėzų į kapo rūšį ir užrideno ant angos didelį akmenį. Judėjai, bijodami, kad mokiniai nepasiimtų Jėzaus kūno, pastatė sargybą.

Daugiau skaityti keleivis negalėjo, nes Martynka parpuolė veidu ant žemės ir gailiai pravirko. Berniukas visa širdimi jautė, kad Dievo Sūnus kentėjo ir dėl jo išgelbėjimo. Žiūrėdamas į berniuką, keleivis vos neapsiverkė.

Jis daug kartų skaitė apie Išgelbėtojo kančias, bet net nepagalvojo atgailauti už savo nuodėmes. Kiek palaukęs, jis skaitė toliau, kad nuramintų ber-

niuką...

Atsisveikindamas būsimasis šventikas pasakė Martynkai:

– Jei tu mokėtum skaityti, aš padovanočiau tau Evangeliją.

Tie žodžiai pritrenkė Martynką. Jis jau seniai norėjo mokytis, o dabar net atsiklaupė, iškėlė rankas į dangų ir ėmė prašyti:

– Viešpatie, Tu žinai, aš neraštingas! Aš nemoku skaityti, o į mokyklą manęs nepriims. Prašau Tave, Viešpatie, pasiusk man gerą žmogų, kuris išmokytų mane skaityti. Aš taip noriu viską apie Tave žinoti!

Martynka buvo įsitikinęs, kad Viešpats išgirs šį prašymą ir jį išpildys. Kada – to berniukas nežinojo. Jis tikėjo, ir jam buvo gera. „Aš kada nors skaitysiu Viešpaties Jėzaus Kristaus Evangeliją. Kada nors!“

Ketvirtadienį vakare Martynka, grįžęs namo, nunešė sargo žmonai pintinę viščiukams. Tenai jis rado moteris, kurios pasakojo apie našlės Brecovos mirtį. Visi labai gailėjo jos sūnelio Jaškos ir nutarė, kad kas nors turėtų jį paimti – bus žąsiaganiu. Kitaip jam reikės prašyti išmaldos.

Martynkai pagailo berniuko. Jo laukė ta pati našlaičio dalia: prašyti išmaldos arba žąsis ganyti! „Jis bus toks pat nemokša, kaip ir aš“, – liūdnai

pagalvojo Martynka.

Mintys apie Jašką jam nedavė ramybės. Viena kartą jis švariai apsirengė ir nuėjo pas seniūną. Seniūno žmona stovėjo kieme. Pamačiusi berniuką, suriko:

– Ko taip išsipuošei, Martynka? Gal atėjai pranešti apie savo sužadėtuves?

– Ne, tetule, aš su reikalu pas seniūną. Ar jis namie?

– Juri, – pašaukė ji vyrą, sėdintį virtuvėje, – ateik čia! Martynka atėjo.

Seniūnas pakvietė berniuką į vidų.

– Sveikas, Martynka, sėskis. Na, ką gero man pasakysi?

– Aš atėjau sužinoti, ką galvojate daryti su Jaška?

– Matai, kuo tu rūpiniesi! – nustebo seniūnas.

– Mes atiduosime jį tavo globai, – juokdamasis atsakė jis. – Taip tu atsidėkosi bendruomenei, kuri tave išlaiko.

Martynka paraudo iki ausų.

– Jūs atspėjote, dėdule, dėl to ir atėjau. Aš noriu globoti Jašką. Meldžiu jus, nesiųskite jo prašyti išmaldos ar žąsų ganyti, atiduokite jį man.

Seniūnienė, išgirdusi, apie ką kalbama, įsiuto:

– Kvailas berniūkštis! Jis nori, kad mes laiky-

tume du piemenis! Mat koks, užsigeidė padėjęjo!

– Ne, aš prašau visai ko kito, – teisinosi Martynka. – Aš sutaupiau truputį pinigų, parduodamas krepšius ir šluotas, ir tikiuosi dar užsidirbti. Aš tikiu, Dievas duos maisto ir nepaliks mūsų.

Veltui stengėsi seniūnas su žmona perkalbėti Martynką. Jie kalbėjo jam apie būsimus sunkumus, pranašavo net alkaną mirtį, bet niekas nepadėjo. Martynka nenusileido ir vis prašė. Seniūnas supyko, kad jis toks užsispyręs, ir išvarė berniuką, pataręs, visų pirma, gerai išsimiegoti.

Žinia apie tai, kad Martynka nori pasiimti Jašką, greit aplėkė visą kaimą. Moterys piktinosi, barė berniuką ir susitarė duoti jam mažiau duonos, kad į galvą nebelįstų kvailos mintys. Jau labai jis išpuiko!

Bet ar tai galėjo ką pakeisti? Martynka kiekvieną dieną ėjo pas seniūną ir vis prašė. Ir jis savo pasiekė. Jam atidavė Jašką.

Martynka tą dieną buvo laimingas kaip niekada! Berniukas paprašė duobkasio žmonos vežimėlio ir nuvažiavo pasiimti Jaškos. Viską, ką paliko velionė motina sūneliui: skrynią, pilną baltinių, didelę antklodę, suoloelį, stalą ir šiaudinę kėdę – bendruomenė pardavė ir gautus pinigus išleido laidotuvėms. Tiesa, nuo laidotuvių liko 10 guldenų, bet juos buvo

nuspręsta išsaugoti: berniukas paaugs, pravers mokslui.

Moterys susirinko prie namo, kur laikinai priglaudė Jašką. Vienos juokėsi, pamačiusios Martynką su vežimėliu, kitos gi kalbėjo:

– Vargšelis! Vienoda jų dalia! Būsime likimo draugai!

Moterys priėjo prie Martynkos ir įdėjo į vežimėlį mažą skrynutę su baltiniais ir rūbais berniukui. Greitai surišo į ryšulėlį mažą antklodę, dvi pagalves ir įkišo jas ten pat. Po to atsirado dar įvairių daiktų ir truputis maisto atsargų: morkų, svogūnų, bulvių – visa, kas liko po Anos mirties.

Abu berniukai įsikinkė į vežimėlį ir patraukė per kaimą.

– Žiūrėk, Jaška, klausyk savo naujo tėvelio! – juokdamosi šaukė jiems pavymui merginos.

Keliaudami berniukai nepratarė nė žodžio. Tik prie pat savo pirkios žvilgtelėjo vienas į kitą. Jaška pravirko, ir Martynka raudėjo kartu su juo.

– Neverk, Jaška, – ramino jį pro ašaras. – Nebijok, mums bus gera. Mes mylėsime vienas kitą.

Jaška nusiramino. Berniukai iškrovė vežimėlį ir nunešė daiktus į trobą. Vežimėlį nuvežė atgal duobkasio žmonai. Duobkasys slapta atpjovė berniukams didžiulį gabalą duonos. Jo žmona, saugoda-

masi, kad vyras nepamatytų, įkišo Jaškai ryšulėlį su maistu.

Grižę namo, berniukai sočiai pavakarieniavo. Temo. Martynka ėmė kloti lovą. Jaška atidarė skrynelę. Valstietės buvo įdėjusios paklodę ir staltiesę, likusias po motinos mirties. Berniukai užtiesė paklodę ant lovos, o staltiese uždengė stalą.

– Čia padėsime knygas, – tarė Jaška, rodydamas į stalą.

– Ne, knygos turi būti ten, kampe. Tik aš jų neturiu, o ir kam man jos, jei nemoku skaityti, – liūdnai pastebėjo Martynka. – Aš noriu, – tęsė jis, – kad tu netarnautum kitiems. Žinau, tu būtum užmiršęs viską, ką jau mokėjai. Aš, Jaška, noriu, kad tu toliau mokytumeisi. Tada pats galėsi skaityti apie Dievą, apie tai, kaip Dievo Sūnus numirė už mus ir kaip Jis vėl ateis į žemę.

– Aš jau moku skaityti, – pasigyrė Jaška. Jam buvo labai keista, kad toks didelis berniukas nemo-ka skaityti. – Kai mano mama sirgo, aš jai skaičiau, kaip prisikėlė Kristus. Mes turėjome daug knygų.

Sakydamas tai, Jaška pradėjo raustis skrynutėje. Ištraukė ryšulį knygų ir padėjo jas ant stalo. Čia buvo abėcėlė, knyga skaitymui, visai nauja šventųjų istorija – paskutinė velionės motinos dovana. Paskui berniūktis ištraukė storą giesmyną, maldakny-

gę ir seną, iš senelio paveldėtą, pamokslų rinkinį. Pagaliau berniukas ištraukė rūpestingai suvyniotą knygą ir paaiškino apstulbuisiam Martynkai:

– Tai Šventasis Raštas, Biblija.

– Joje parašyta apie Dievą?

– Nuo pat pradžios ir tekalbama vien tik apie Dievą. Čia pasakoja, kaip Dievas per šešias dienas sukūrė pasaulį, mano Šventoje istorijoje taip pat apie tai parašyta, tik ten dar ir paveikslėliai yra.

Berniukai pradėjo žiūrinėti paveikslėlius. Jaška aiškino kiekvieną iš jų.

Martynkai patiko draugo pasakojimai. Jis galėjo klausytis iki ryto.

– Ir visa tai jums pasakojo mokykloje? – nustebęs klausė jis.

– Daug mokė mokykloje. Daug ką dar vaiky-stėje man papasakojo motinė, o dabar aš jau pats viską skaitau.

Jaška pradėjo skaityti ir, nors jam buvo suėję tik aštuoneri metai, jis skaitė labai gerai.

Martynka nuliūdo. Tik dabar jis suprato, kaip neteisingai su juo pasielgė jo globėjai, neleisdami eiti į mokyklą. „Jeigu aš mokyčiausi, – pagalvojo jis, – aš taip pat mokėčiau skaityti, kaip Jaška. Aš pats skaityčiau iš tos didelės šventos knygos. Kaip gerai, kad ta knyga mano namuose, ir yra žmogus,

kuris gali man ją skaityti!“

Senu papročiu Martynka sėdėjo namie su kepure, bet, kai tik Jaška perskaitė pavadinimą „Šventas Raštas“, Martynka tuojau pat nusiėmė kepurę nuo galvos. Ir nuo tada niekad nebedėvėjo jos kambaryje, kur gulėjo šventa knyga. Jis tai darė todėl, kad seniūnienė vaikystėje mokė jį nusiimti kepurę prieš kitus iš mandagumo, o Biblija, kuri yra dieviškos kilmės ir kurioje pasakojama apie Dievą, jo manymu, buvo verta dar didesnės pagarbos.

Berniukai gyveno kaip broliukai. Linksmi šnekėdami ir žiūrėdami vienas kitam į akis, jie grįždavo iš lauko namo. Moterys, matydamos tai, džiaugėsi visa širdimi. Pagailo joms berniukų.

– Duokime vaikeliams, – nusprendė daugelis, – daugiau duonos, daržovių ir sriubos.

– Dėl to mes nenuskursime, – pridūrė seniūnienė, – o berniukai nebebadaus.

Kaip tarė, taip ir padarė!

„Vargšeliai“ – taip vadino berniukus beveik visas kaimas. Bet niekas neįtarė, kad nebuvo laimingesnių žmonių už Jašką ir Martynką.

Martynka kas rytą džiugiai žadindavo savo draugą. Po to jie eidavo prie upeliuko praustis. Šukuodavosi, rengdavosi ir pradėdavo melstis. Jaška garsiai skaitydavo „Tėve mūsų“, o Martynka pašnibždo-

mis kartodavo maldos žodžius. Vėliau įsidėdavo į krepšelį abėcėlę, šventą istoriją, peiliuką ir siūlus vytelėms. Martynka paimdavo piemens ragą, Jaška paleisdavo nuo grandinės Bundašą, ir jie priešaky bandos eidavo iš kaimo į mišką.

Atvarę gyvulius į ganyklą, Martynka, Jaška ir Bundašas pusryčiaudavo. Po to Jaška skaitydavo biblijinius pasakojimus. Martynka mokydavosi naujas abėcėlės raides. Jaška tuo metu ganydavo bandą arba pjaudavo vyteles krepšiams ir šluotoms. Jis stebėdavosi, kaip gerai mokosi Martynka: kol sugriždavo, draugas ne tik spėdavo išmokti užduotą pamoką, bet ir dėliodavo raides skiemenimis. Retkarčiais Martynka sakydavo:

– Aš visada maniau, kad išmokti skaityti yra sunku, o dabar matau, kad tai tik žaidimas. Kaip gerai, kad žmonės sugalvojo abėcėlę! Jie kiekvienai raidei nupiešė paveiksluką, reikia būti labai kvailam, kad jų neįsimintum. Dabar man tereikia kelis kartus pažvelgti į piešinuką ir aš jau pažįstu raidę! Pagal šitą abėcėlę galima išmokti ir rašyti! Kad man taip pabandžius...

Jaška rado seną sudaužytą grifelinę lentą ir gabiliuką grifelio. Ilgai negalvodamas, jis pradėjo mokyti Martynką rašyti.

Mokydamasis abėcėlės, Martynka dažnai svajo-

davo apie tai, kaip gera bus žiema, kai jis pramoks ir pats galės skaityti Šventą Raštą. Tomis minutėmis Martynka pakeldavo akis į dangų ir sušukdavo:

– Viešpatie Jėzau, aš prašiau Tavęs pasiųsti man gerą žmogų, kuris išmokytų mane skaityti – Tu išgirdai mane. Dėkui Tau, Viešpatie!

Kartą Jaška, rinkdamas vyteles, grįžo labai pavargęs. Berniukas rado vietą, kur buvo daugybė uogų, ir visą laiką rinko jas. Parėjęs paprašė Martynkos pintinėlės, kad sekančią dieną galėtų pririnkti uogų eiguliui. Martynka sutiko. Kitą dieną berniukas nuėjo pas eigulį. Eigulio šeima gerai pažino Jaškos motiną, todėl jie ėmė smulkiai klausinėti, kur ir kaip dabar gyvena Jaška. Už uogas jam užmokėjo ir dar pridėjo krepšį visokių gėrybių. Be to eigulio žmona paprašė Jaškos nešioti jiems iš turkaus trečiadieniais ir šeštadieniais mėsa. Už vieną parnešimą pažadėjo mokėti po penkiukę.

Nuo to laiko nebūdavo nei dienos, kad Jaška neatneštų į eigulio namus ko nors iš kaimo. Martynka siųsdavo jį į paštą pažiūrėti laiškų eiguliui. Jis buvo girdėjęs, kaip moterys skundėsi, jog jos ilgai negauna laiškų. Viena laukia laiško iš vyro, kita – iš sūnaus, o laiškai, pasirodo, savaitėmis guli pašte ar pas laiškanešį. Štai berniukas ir nusprendė dėl eigulio laiškų į paštą siųsti Jašką. Eigulys pa-

gyrė ji už tokį sumanumą. Kai tik moterys sužinojo apie tai, jos irgi ėmė prašyti Jaškos, kad šis paklaustų laiškų ir joms. Nereikėjo dabar Martynkai dalintis savo duona su Jaška. Berniukas dabar ir pats gerai užsidirbdavo, sugebėjo net žiemai kiek atsidėti. Viena šeimininkė atsidėkodavo kiaušiniais, kita – bulvėmis ir morkomis, trečia ropėmis, o geriausiai buvo tai, kad jiems leido rinkti kalnuose obuolius ir kriaušes, kurių tais metais užderėjo daug. Galėjo rinkti tiek, kiek tik paneša. Surinktas gėrybes berniukai taupiai išsaugojo iki žiemos.

Sekmadieniais Martynka neimdavo Jaškos su savimi į mišką. Jis sakė:

– Eik į bažnyčią. Eik ir gerai įsidėmėk viską, ką pastorius šnekės, kad paskui papasakotum man!

Vieną sekmadienį Martynka grįžo namo vėliau nei paprastai. Jau temo. Danguje pasirodė blyškus mėnulis. Vos Martynka išvedė gyvulius iš miško tankumyno, kai jam pasirodė, kad mato gulintį ant žemės žmogų ištiestomis rankomis. Baisu pasidarė berniukui, bet, priėjęs arčiau, pamatė ant žemės tik medžio gabalą; mėnulis blyškios šviesos pluoštu išryškino jį, suteikdamas keistą formą, o miško medžiai gailiai dejavo. Martynka sustojo prie medžio gabalo ir pagalvojo: „Taip gulėjo Dievo Sūnus Getsemanės sode – nusilpęs, mirties belaukiantis. Jis

dejavo ir verkė, o vėliau Jį nužudė, kad išpirktų mano kaltes Savo mirtimi“.

Berniuko širdį ilgesingai suspaudė. Iki pat namų jis verkė ir meldėsi: „Ar greitai, Viešpatie, Tu pasiimsi mane pas Save? Aš taip noriu Tave, Viešpatie Jėzau, pamatyti! Aš atsiklaupčiau prieš Tave ir už viską Tau dėkočiau“.

Atėjo žiema. Moterys suvarė gyvulius į tvartus. Jaunam piemeniui jos parinko naujus rūbus ir taip išpuošė jį, kad juokdamosi kalbėjo:

– Na, Martynka, dabar tu ir vesti gali!

Bet berniukas nusprendė savaip – jis nuėjo su Jaška į mokyklą ir kartu su mažiausiais ėmė mokytis. Kaime negalėjo atsistebėti juo. Visur kalbėjo apie Martynką, ir kiekvienas savaip šaipėsi iš jo.

Ne iš karto, tiesa, Martynka pateko į mokyklą. Mokytojas ilgai nenorėjo jo priimti. Jis bijojo vaikų pašaipų. Bet, patikrinęs berniuko žinias ir pamatęs, kad jis gana greitai skaito ir net moka rašyti, mokytojas leido jam lankyti mokyklą. Greitai jis negalėjo atsidžiaugti Martynka. Dar niekad jis neturėjo tokio gabaus mokinio. Po kiek laiko mokytojas pasodino Martynką arčiau savęs, o žiemos pabaigoje berniukas sėdėjo su tais mokiniais, kurie mokėsi atmintinai giesmių ir biblijinių istorijų.

– Kaip aš džiaugčiaus, jei visi jūs mokytumėtės

taip, kaip Martynka! – dažnai sakydavo mokytojas vaikams.

Tais metais Martynka jau ne taip nekantriai laukė pavasario, iš dalies dėl mokyklos, o taip pat todėl, kad pavasarį nebegalės eiti į bažnyčią. Rudenį, kai jis pirmą kartą nuėjo į bažnyčią, jo akys lakstė į visas puses. Tai buvo didžiulė šventė. Degė visos žvakės, grojo vargonai, girdėjosi giedojimas. Pastorius sakė pamokslą. Ir Martynkai rodėsi, kad jis ne žemėje, o danguje. Jis galvojo ir sakė sau: „Taip, tai Dievo šventovė, tai Dievo namai!“

Nuo to laiko jis nepraleido nei vieno sekmadienio. Giedoti pas berniukus jis nėjo. Jį liūdino tai, kad jie šnekėdavosi pamaldų metu tarpusavyje. Martynkai labiau patiko sėdėti paskutiniame suole prie durų. Čia jo niekas netrukdė – galėjo klausytis, ką kalba pastorius, ir melstis Viešpačiui. Niekas jam netrukdė giedoti žinomas psalmes. Greitai jis išmoko tai daryti iš maldaknygės ir, vos Martynka pradėdavo giedoti, visos valstietės atsisukdavo į jį: toks jo balsas buvo švarus ir įkvėptas. Atrodė, kad jo malda kilo iš visos širdies tiesiai pas Dievą.

Atėjo pavasaris.

Valstiečiai džiaugėsi. Nereikia daugiau šerti gyvulių, jie patys susiras maisto ganykloje, be to, ir

šienas jau visai baigėsi. Martynka džiaugėsi, kad jis vėl pamatys savo mielas pievas ir miškus. Neramu jam buvo dėl vieno: kas bus su Jaška? Martynka nenorėjo iki egzamino paimti jį iš mokyklos, bet kas maitins berniuką? Martynka visą dieną bus lauke. Kartą po pietų, kai Martynka stovėjo prie savo namelio ir galvojo: „Nuostabiai Viešpats nutirpdė visą ledą ir sniegą! Neseniai čia gulėjo pusnys, o dabar žvelgia žalia žolytė; prieš dvi savaites berniukai čiuožinėjo, o dabar žaidžia su kamuoliu“, – prie jo priėjo seniūnienė:

– Šaunuolis, Martynka! – kreipėsi ji į berniuką. – Jaška gerai jautėsi pas tave žiemą. Jo motina pasi-mels už tave Viešpačiui Dievui aname pasaulyje. Ypač ji turbūt džiaugiasi, kad sūnus lanko mokyklą. Štai mes ir nusprendėme palikti jį mokykloje iki egzaminų. Mes pramaitinsime jį. Savaitę valgys pas mane, po to pas malūnininką ir pas eigulį.

Išgirdęs tai, Martynka nežinojo, kaip bedėkoti seniūnieni. Lyg sunkus akmuo nukrito šis rūpestis nuo jo pečių. Negalima buvo rasti laimingesnio už jį tą dieną.

Pirmadienio rytą Jaška padėjo Martynkai išginti gyvulėlius ir palydėjo beveik iki pat miško. Po to jis nubėgo į mokyklą. Martynka ilgai žiūrėjo jam pavymui. Pusiaudienį Jaška atbėgo pietų. Malūni-

ninko žmona davė jam pavalgyti. Jaška buvo išalkęs ir valgė su dideliu malonumu.

Valstietės ištesėjo žodį. Jos maitino berniuką iki pat egzaminų.

– Ką, Martynka, liūdna tau vienam lauke be Jaškos? – klausė moterys.

Bet Martynkai nebuvo kada nuobodžiauti. Jam reikėjo pasirūpinti gyvuliais, o turėdamas laisvą minutę, išsiimdavo Evangeliją ir įsigilindavo į skaitymą. Jis retai sugebėdavo perskaityti daugiau kaip dvi eiles. Skaitymas jam sekėsi sunkiau nei Jaškai, bet jis daug mąstė apie perskaitytą ir kiekvieną dieną sužinodavo kažką nauja. Kartą jis perskaitė, kad Kristus gimė tvarte, nes daugiau nebuvo kur. Tie žodžiai Martynką giliai sujaudino. Jis prisiminė tuos laikus, kada gyveno pas seniūnieneį ir nakvodavo su karvėmis tvarte, ir taip jam pasidarė skaudu dėl Dievo Sūnaus, Kuris gulėjo ne lopšyje, o tvarte ēdžiose.

Kitą sykį Martynka perskaitė, kaip Kristus, būdamas dvylikos metų, keliavo iš Nazareto į Jeruzalės šventovę, nes Nazarete nebuvo bažnyčios. Ten Jis pasiklydo minioje ir tris dienas motina vel tui Jo ieškojo. Kaip jis apsidžiaugė, kai perskaitė, jog motina rado Jį šventykloje. „Reikėjo iš pat pradžių eiti ten, juk ji turėjo žinoti, kad Jis gali būti tik

šventykloje“, – galvojo Martynka.

Berniukas po to dar ne kartą prisiminė apie tą Kristaus kelionę į Jeruzalę. Jis turbūt ėjo per laukus ir, žinoma, pakeliui rinko pievų gėles, o miške ilsėjosi medžių paunksmėje!

Martynka gyvai įsivaizdavo Kristų – lyg matė Jį, einantį keliu į Rašovą.

Nebuvo nė minutės, kad Martynka sėdėtų be užsiėmimo. Kartais jis imdavo giedoti, ir aidas ant-rino jo švariam, skambiam balsui.

Garsiai sklido jo giedojimas:

„Išgirsk mane, Viešpatie, Dieve mano,
Te rasiu aš Tavyje laukiamą ramybę!“

Aidas pagaudavo tuos žodžius, nešdavo juos toliau per laukus ir kalnus, kad Kristus geriau išgir-stų juos. Kartą, baigęs giedoti, Martynka garsiai sušuko:

– Viešpatie Jėzau Kristau, aš dabar žinau, kur Tu, bet norėčiau dar žvilgtelėti į Tave! Aš žinau, Tu ateisi antrą kartą, bet kada – vakare ar anksti ryte?

– Ryte, – nuaidėjo per mišką.

– Ryte, – pasikartojo dar.

Martynka nusišypsojo ir vėl paklausė:

– Viešpatie, Tu ateisi tikrai?

– Tikrai, – pakartojo aidas.

Tais metais Martynka sekmadieniais nebepynė

pintinių. Jis galvojo taip: „Gyvulius aš privalau ganyti. Tai reikia daryti ir dėl valstiečių, ir dėl pačios bandos; gi krepšius aš pinu sau, o Viešpats liepia sekmadieniais nedirbti. Ką gi, jei aš negaliu eiti į bažnyčią, Jo šventos dienos aš galiu prisilaikyti ir čia, miške“. Ir Martynka sekmadieniais vilkosi savo geriausius drabužius. Duobkasio žmona, pamąčiusi jį, ėmė jam priekaištauti.

– Tetule, šiandien juk miške irgi šventė! – atsakė jai Martynka.

– Taip tai taip, bet tavęs ten niekas nemato.

– Viešpats mane mato, tetule. Viešpats liepia švęsti Jo dieną. Negaliu aš pasirodyti Jam nešvariais rūbais.

Moteris širdyje sutiko su berniuku.

Paskui dažnai šventą dieną ji prisimindavo jo žodžius, mesdavo purviną prijuostę ir užsidėdavo švarią.

Kaime mirė malūnininko žmona. Prieš mirtį ji padovanojo Martynkai vilnonę skarelę. Skarelė nebuvo nauja, bet berniukui patiko jos raštas: rožės ir kitos gėlės, išdėliotos šviesiame fone. Martynka imdavo ją su savimi į mišką ir uždengdavo ja akmenį, ant kurio padėdavo Evangeliją. Atrodė visai kaip altorius. Prie jo jis skaitydavo, meldavosi, giedodavo šventas giesmes. Taip jis praleisdavo

kiekvieną sekmadienio rytą. Vidurdienį pas jį atėdavo Jaška.

Jaška išlaikė egzaminą, ir berniukai vėl gyveno kaip ir anksčiau. Jie kartu pjaustė vyteles šluotoms, Martynka pindavo krepšius, o Jaška rinkdavo uogas ar grybus ir nešdavo parduoti. Be to Jašką dviem savaitėms nusamdė vienas matininkas, kad nešiotų jo prietaisus darbo metu.

Jaška uždirbo du naujutėlius guldenus. Berniukai paslėpė juos kartu su kitomis santaupomis. Vėliau už tuos pinigus jie nupirko Jaškai naujus drabužius ir atidavė pataisyti senus batus.

Jų džiaugsmui nebuvo galo. Matydami juos, džiaugėsi ir kiti. Bundašas sukinėjosi apie Jašką, uostinėdamas jį, lyg nepažindamas berniuko naujais rūbais – su jais Jaška atrodė kaip tikras gražuolis.

Bet jei šiaip taip, atsisakydami kitų dalykų, vaikinukai galėjo apsirengti, tai atnaujinti trobą neįstengė. Ji nyko sulig kiekviena diena. Kartą, kai berniukai buvo miške, jų namuose nukrito didelis gabalas tinko. Grįžę jie vos įėjo pro duris. Valstiečiai jiems patarė nemiegoti namie iki remonto, kad jų neužgriūtų, ir jie nakvodavo daržinėje su Bundašu.

Vasara buvo lietinga, ir tai sukėlė Martynkai daug rūpesčių. Jam reikėjo sekti, kad galvijai nepriestų

šlapios žolės ir, tuo pačiu, kad neliktų alkani. Be to bandoje šiais metais buvo daug avių, kurios išsilakstydavo į visas puses. Dar laimė, kad Jaška mokėjo gerai skaičiuoti, o tai jie turbūt ne kartą būtų parvedę iš miško ne visas avis.

Vieną vakarą valstiečiai pasiuntė Jašką kažkur su reikalu, ir Martynkai reikėjo vienam surinkti bandą. Tris kartus jis skaičiavo savo avis. Ir kodėl kaip tik šią dieną jam buvo sunku jas ganyti? Jis visai pavargo, lakstydamas paskui jas, ir neperskaitė net dviejų eilių iš Evangelijos. Jis prisiminė, ką skaitė praėjusį kartą: „Žmogaus Sūnus atėjo ieškoti ir gelbėti, kas buvo pražuvę“ (Lk 19, 10).

„Ką išgelbėti – žmones? – klausė savęs Martynka. – Jei kas galėtų man tai paaiškinti!“ Visą kelią jis galvojo apie tai. Štai ir kaimas. Moterys išėjo jo pasitikti, kiekviena laukdama savo gyvulio. Bandoje nebuvo malūnininko žmonos avies.

– Vėpla tu! – užsipuolė jį įniršusi moteris ir ėmė plūsti. – Tai taip tu atsidėkojai man, kad aš maitinau tavo berniūkštį! Dievas žino, ką jie ten veikia, o aš turiu kentėti!

Ir vėl pasipylė barnių srautas. Martynka apstulbo. Jam sunku buvo matyti įsiutusią moterį, slėgė ir avytės praradimas. Ką ji ten, vargšė, viena veikia? Jis pašoko ir nubėgo į mišką. Danguje švietė mėnu-

lio pilnatis ir maloniai žvelgė į berniuką, lyg norėdama pasakyti: „Nesijaudink, Martynka, aš padėsiu tau!“

Labai susijaudinęs, Martynka nejautė nuovargio. Vienu ypu jis pribėgo iki tos vietos, kur dieną ganėsi banda. Visas šlapias Martynka nukrito ant žemės, norėdamas atsipūsti, vėl pašoko ir ėmėsi ieškoti ir šaukti savo avytę.

– Baltute, Baltute, čionai, čionai!

Ilgai jis šaukė ją, bet atsako neišgirdo. Staiga iš kažkur toli iki jo atsklido gailus bliovimas.

– Baltute, Baltute! – džiugiai sušuko Martynka ir puolė bėgti per spygliuotus krūmus į pačią miško tankmę – šokinėjo per akmenis, krūmus, pynėsi žagaruose, klupo už medžių šaknų, skaudžiai žeisdamas sau kojas – bet ieškoti nesiliovė. Pagaliau Martynka atbėgo iki tos vietos, iš kur sklido graudus bliovimas. Bet kaip ieškoti tokiame tankumyne ir tamsoje? Čia mėnulis nušvietė gilią duobę, kurios dugne Martynka pastebėjo kažką boluojant ir išgirdo pažįstamą bliovimą. Tai buvo jo avytė, susipainiojusi dygliuotuose krūmuose. Ji negalėjo ne tik išlipti iš duobės, bet ir atsistoti ant kojų.

Martynka prisiminė Evangelijos žodžius: „Žmogaus Sūnus atėjo ieškoti ir gelbėti, kas buvo pradžuė“. Dabar jis suprato šį posakį. Avytei be jo

pagalbos buvo lemta žūti – taip žūsta nusidėję, tamsūs žmonės. Kaip spygliuotas krūmas laiko ir nepaleidžia avytės, taip ir žmogaus į dangų neleidžia jo padarytas blogis.

Ir Viešpats Jėzus atėjo ir ėmė kvėsti nusidėjęlius. Kai kurios avys atsiliepė į Jo balsą, ir Jis išgelbėjo ir nusinešė jas pas Save. „Taip jis rado ir mane“, – pagalvojo Martynka. Dabar berniukas buvo įsitikinęs, kad teisingai suprato tuos žodžius. Jis ėmė leistis stačiu šlaitu. Staiga, atsirėmęs koja į didelį akmenį, pajuto, kad akmuo ėmė judėti.

„Akmuo gali užmušti avytę, jei nuriedės žemyn“, – pagalvojo Martynka ir įsikibo į uolą vienomis rankomis, bet akmuo, už kurio jis laikėsi dešine ranka, taip pat krustelėjo, ir Martynka, vis galvodamas, kaip išsaugoti avytę, atleido rankas ir nuriedėjo žemyn. Akimirką stipriai suūžė ausyse. Akyse aptemo. Kažkur tolumoje lyg pasigirdo varpų skambesys, ir berniukas neteko sąmonės. Kiek jis taip pragulėjo, nežinia.

Netikėtai jis pajuto kažką šilta ties savo veidu ir išgirdo nepaprastai gailius garsus. Jis suprato, kad prie jo staugia Bundašas. Paskui pasigirdo ir kiti garsai. Martynka sunkiai atmerkė akis ir ėmė dairytis aplinkui. „Kur aš?“ – pagalvojo jis.

Prie jo stovėjo Bundašas. Šalia, krūmuose, gu-

lėjo avytė. Danguje jau geso žvaigždės, švito, o viršuj prie skardžio stovėjo ir verkė Jaška. „Aš nusiritau nuo šlaito, – galvojo berniukas, – ir jei būčiau užsimušęs, tai mano mirtis būtų panaši į Kristaus. Jis taip pat ieškojo avių ir rado jas, bet tai kainavo Jam gyvybę. Kaip aš atsipeikėjau, taip ir Jis prisikėlė iš mirusiųjų trečią dieną, ir kaip aš dabar galiu išgelbėti tą avytę, taip ir Jis gali neleisti Savo avims žūti“.

Martynka sunkiai pasiekė kaimą. Nuo vakaro jis nieko nevalgė. Dingusios avytės ieškojimas atėmė paskutines berniuko jėgas. Be to, jis nukrito nuo skardžio ir visą naktį ten pragulėjo ant šlapios žemės.

Vos vilkdamas kojas, jis ėjo namo ir galvojo, kaip apsidžiaugs malūnininko žmona, kai pamatys savo avytę. Tai teikė jam jėgų. Bet moteris net nepagalvojo padėkoti. Vietoj to ji dar kartą išbarė Martynką. Kitos kaimietės pritarė jai, peikdamos ją, kad taip vėlai atėjo. Jos viena po kitos plūdo berniuką, ir tas visai nuliūdo. Sunkus jam atrodė kelias nuo miško iki kaimo, bet šimtą kartų sunkiau buvo grįžti atgal. Jis paliko Jašką su Bundašu ganyti avių, o pats prigulė ant uolos. Jei malūnininko žmona dabar būtų pamačiusi jo liūdną veidą, tikriausiai būtų pasigailėjusi, kad priekaištavo jam. Ji nesaky-

tu, kad Martynka kaimui – tikra našta.

Veltui Jaška bandė išblaškyti draugą. Niekas nepadėjo. Martynka negalėjo nei giedoti, nei Jaškos klausyti, nei aptarinėti, kas perskaityta.

Taip praslinko trys dienos.

Sekmadienį Martynka paprašė Jaškos eiti kartu į ganyklą. Jie ėmė skaityti Evangeliją, istoriją apie žydus, kurie norėjo užmušti Kristų akmenimis už tai, kad Jis šeštadienį išgydė žmogų. Martynka sunkiai atsiduso ir tarė:

– Viešpatie, Tave norėjo užmušti dėl to, kad Tu išgelbėjai žmogų nuo mirties. Mane, kad išgelbėjau avytę, tik išbarė, o aš niekaip negaliu nusiraminti. Kaip Tu jiems atleidai, taip ir aš atleidžiu malūninko žmonai!

Kai sielvartas praėjo, jis vėl tapo rūpestingu pieмениu – ėmė nuoširdžiai kalbėtis su Jaška ir maloniai sveikintis su praeiviais, linksmai šypsodamasis jiems, kaip kad anksčiau.

Tik viena pasikeitė: jis jau nebegalėjo įlipti į medį. Į uolas ropštėsi su dideliu vargu, ir kol atgindavo bandą į ganyklą, tris kartus ilsėdavosi. Jis beveik nieko nebevalgė ir visą laiką labai norėdavo gerti. Jo akys karštligiškai blizgėjo, o veidas buvo išbalęs lyg nematęs saulės.

Tais metais gyvulių ganiava baigėsi anksčiau nei

paprastai, ir Jaška tuo labai džiaugėsi.

– Dabar mes vėl eisime į mokyklą, ir mokytojas leis mums šalia sėdėti, nes tu jau pasivijai mane, – pasakė jis Martynkai.

Išaušo ta diena, kai berniukai paskutinį sykį išginė bandą į lauką. Vakare, kai jau reikėjo grįžti, Jaška skaičiavo gyvulius. Martynka panorą atsisveikindamas dar kartą užkopti ant uolos, kur jis ne kartą sėdėjo ir mąstė, ar visada buvo pasaulis, o jeigu ne, tai kas jį sukūrė. Kur gyvena Viešpats, ir kur eina žmonės po mirties?

Bet ši vakarą jis nebegalvojo apie tai. Martynka dabar žinojo – jei nori tarnauti Dievui danguje, reikia tarnauti Jam žemėje. Berniukas visa širdimi norėjo padėkoti Viešpačiui už tai, kad Jis jam visa tai padėjo sužinoti.

Martynka žiūrėjo į jį supančius laukus, mišką ir gėrėjosi jais. Slėnis buvo pasislėpęs rūke lyg nuotaka baltame apdare. Saulė nutvieskė medžių viršūnes ir siuntė Martynkai paskutinį bučinį. Dabar jis iki pat pavasario nebematys šių vietų. Nukritę lapai – pageltę, rausvi, auksaspalviai – dengė žemę. Miškas gailiai ošė, tartum giedodamas savo laidotuvių giesmę. Kiekvienas lapelis jam sakė:

– Sudie, Martynka! Mes daugiau niekada nebe-

pasimatysime!

Martynka nelauktai pravirko. Jis išskėtė rankas, lyg norėdamas apglėbti visą pasaulį, esantį prieš jį.

– Sudie, – pratarė pro ašaras.

Martynka nulipo nuo uolos ir patraukė link bandos. Ilgai jis dar žiūrėjo atgal, grįždamas su gyvuliais į kaimą.

Jie parėjo namo. Seniūnienė atpjovė berniukams po didelę riekę duonos, bet Martynka neprisilietė prie jos. Jis paprašė Jaškos paskaityti jam Evangeliją apie būsimą amžiną gyvenimą.

Po to jie dar pasimeldė Dievui ir nuėjo miegoti. Martynka užsnūdo. Lauke buvo labai šalta. Paskutinės gėlės turbūt sušals šią naktį. Mėnulis per langelį apšvietė miegančius berniukus. Danguje greta mėnulio spindėjo ryškios žvaigždės, kaip stambios ašaros akyse.

Martynka pabudo. Jis labai sušalo. Berniukai gulėjo šalia po viena antklode. Jaška per miegus sukosėjo.

„Vargšelis, jis taip pat sušalo, – pagalvojo Martynka. – Antklodė per maža, negali sušildyti mūsų abiejų. Geriau aš apklošiu nors vieną Jašką. O pats kaip nors apsieisiu be jos“.

Martynka apkamšė savo draugą. Pats susitraukė po savo siauručiu apsiaustu. Jis visai nešildė. Jam

pradėjo braškėti dantys. Martynkos kūnas skaudžiai pašiurpo. Sušalo rankos, kojos, krūtinė, nugara. Ką daryti? Kaip bent kiek sušilti?

– Nepalik manęs, Viešpatie Jėzau, – ėmė melstis Martynka. – Man taip blogai.

Nespėjo ir ištarti šių žodžių, kai maloni šiluma apėmė jo kūną. Martynka užkaito. Jis užsimerkė ir užmigo.

Buvo vienuolikta valanda vakaro. Duobkasys, dirbęs ir naktiniu sargu, ką tik papūtė į savo ragą, kad žmonės žinotų, kuri valanda, ir patraukė namo kiek numigti. Eidamas pro berniukų trobelę, jis nusprendė užėiti pažiūrėti – jis tai darydavo dažnai. Ne kartą užsukdavęs pas juos tokiu vėlyvu metu ir pasigėrėdavęs, kaip saldžiai berniukai miega vienoje lovoje: stipriai prisiglaudę vienas prie kito ir šypsodamiesi per miegus.

Ši sykį blyškioje mėnulio šviesoje duobkasys išvydo neįprastą vaizdą: Jaška buvo rūpestingai apkamšytas antklode, o Martynka gulėjo kiek toliau susirietęs į kamuoliuką po senu apsiaustu. Jis visas degė, o didelės akys žibėjo kaip žvaigždės danguje.

– Tu nemiegi, Martynka? – kreipėsi į jį duobkasys. – Ko jūs šiandien taip įsitaisėte: jis po antklode, o tu šali?

Berniukas tik šypsojosi. Ilgai vėliau duobkasys

negalėjo pamiršti tos keistos išraiškos Martynkos veide. Jis nusiėmė savo apsiaustą ir uždengė juo berniuką.

– Kas tau, Martynka, ko neatsakai man? Tu manęs nepažįsti?

– Greit Jis ateis, aš laikiu Jo, – kliedėjo berniukas. – Jis ateina manęs pasiimti. Aš jau plaukiu pas Jį vandeniui, ir man dabar nebaisu.

– Martynka, pabusk! Ką tu kalbi?

Duobkasiui ištryško ašaros. Bet Martynka jau nieko nebesuprato.

Duobkasys nubėgo, pakvietė žmoną, ir jie dviese parsinešė jį namo. Nežiūrint, kad jau buvo vėlu, atėjo ir kitos moterys. Duobkasys, eidamas pro šalį, pabeldė joms į langus ir šūktelėjo, kad kuo greičiau eitų pas jį – Martynkai kažkas nutiko!

Berniukas jau nieko nebepažino ir nekreipė dėmesio į Jašką, kuris verkė prie jo taip, kaip ir tada miške. Jį jėga nutempė nuo lovos, kad galėtų priėti prie Martynkos.

Moterys bandė gydyti Martynką kuo tik įmanė.

– Jei nebus geriau, kviesime gydytoją, – pasakė malūnininko žmona.

Jam davė kažkokių žolių nuoviro. Berniukas atsipeikėjo ir apžvelgė visus.

– Dėkui jums už viską! – tyliai trūkčiojančiu bal-

su pratarė jis. – Viena negerai: gyvenau aš žemėje be Dievo, o jūs man apie Jį nieko nepasakojote... O kiek dar vaikų gyvena taip pat, kaip ir aš, be Dievo? Ir niekas jų nemoko. Bet jūs ir patys gyvenate be Dievo... ne taip, kaip reikia, – liūdnai tęsė ligonis. – Kai numirsiu, nedėkit man pinigų kelionei... Kristus nemokamai perkels mane... Ir nebijokite, aš jums nesivaidensiu... Aš negrišiu niekada... nes ir negalėsiu grįžti... tai per toli.

Moterys, užgniaužusios kvapą, klausė Martynkos. Jos stebėjosi, kaip gražiai jis moka kalbėti, visai kaip Evangelijoje.

– Nebijok, Martynka, tu nemirsi! – norėjo padarysinti ją duobkasys. – Tu greit pasveiksi ir vėl ganysi bandą.

– Mes pasiūsime tau naujus rūbus, – pažadėjo valstietės, – ir Jašką taip pat aprengsime, išlaikysime, kad jis tau padėtų.

– Žiemą galėsite gyventi pas mane, – pasakė malūnininko žmona, – o pavasarį mes suremontuosime jūsų namelį arba pastatysime naują.

– Man jau paruošti namai... Dėkoju už jūsų gerumą... prašau, pakelkite mane aukščiau.

Moterys pakėlė berniuką aukščiau ant pagalvių.

– Jis tuoj užsnūs, – pratarė duobkasio žmona.

Martynka sunkiai atvėrė akis. Jaška ašarodamas

puolė prie jo.

– Užteks, neverk, – ėmė guosti Martynka draugą, glostydamas jo galvą karšta ranka (kitą ranką laižė Bundašas). – Paklausyk, ką tau pasakysiu: „Dievas taip pamilo pasaulį, jog atidavė savo viengimį Sūnų, kad kiekvienas, kuris Jį tiki, nepražūtų, bet turėtų amžinąjį gyvenimą“ (Jn 3, 16) ir tu taip pat, Jaška!..

Veltui laukė susirinkę, ar nepasakys dar ko Martynka. Jis giliai atsiduso ir tyliai užmigo.

– Eime, – patarė malūnininkas. – Gerai, kad jis užsnūdo. Jam bus geriau.

Ėmė švisti. Duobkasio žmona pasilenkė prie berniuko.

– Kaimyne, – kreipėsi ji į malūnininko pačią. – Jis nebekvėpuoja...

Taip, aidas nemelavo: Kristus atėjo pasiimti Martynkos ryte. O išvakarėsi saulutė atsisveikino su juo. Ji niekad nebeišvys berniuko!

Prieš penkiolika metų, kai laidojo Martynkos motiną, buvo galima pagalvoti, kad mirė turtinga moteris – tiek daug žmonių lydėjo ją į kapines. Bet dar daugiau ėjo paskui Martynkos karstą. Tokių laidotuvių neprisiminė iš rašoviečių niekas. Visos merginos pasipuošė ir pasidabino gėlėmis. Vaikinai nešė karstą. Mokytojas vedė iš paskos mokinius.

Niekas taip negerbė mokyklos, kaip Martynka. Reikėjo ir jam atiduoti tą pagarbą, kurią jis užsitarnavo savo gyvenimu. Jaška iki pat kapinių lydėjo savo draugą nusiėmęs kepurę. Ant kapo padėjo nuostabų vainiką. Kitą vainiką su juostomis pakabino ant kryžiaus. Palaidojo Martynką šalia jo motinos. Niekad dar taip neverkė duobkasys, užpildamas karštą žemėmis, kaip šį kartą.

– Tebūna tau žemė šiltu lopšiu, Martynka! – pratarė jis pro ašaras.

Vėl ateis pavasaris. Sužaliuos pievos ir miškai, ir visi lauks Martynkos su banda. Bet veltui, jis niekada nebesugrįš. Jis rado Dievą, ir Dievas rado jį.

Kristinos Roj vardas perkelia mus į praeito šimtmečio taikią ir labai gražią Slovakiją. Jos linksmus, pripildytus laime ir šviesa apsakymus myli ir senas, ir jaunas.

„Pasaulyje be Dievo“ – pasakojimas apie piemenuką Martynką iš slovakų kaimo Rašovo. Tai, ko gero, pati populiariausia žinomos rašytojos knyga. 1929 m. ji išversta net į kinų kalbą. Ši knyga buvo išleista jau daug kartų.

Mes tikime, kad ir jūs nelikssite abejingi Martynkos likimui.

KRISTINA ROJ

**PASAULYJE
BE DIEVO**